СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2024.47.14
УДК: 159.922.7:376.42

Л.М.Руденко
l.m.rudenko@udu.edu.ua
https://orcid.org/0000-0003-1655-5708
А.С.Розвад
anastasiarozvad@ukr.net
https://orcid.org/0009-0003-3503-2176

КОНФЛЮЕНЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

У статті досліджується феномен конфлюенції як психологічного явища у взаємодії батьків і дітей під час адаптації до інклюзивного освітнього середовища. Розглянуто механізми формування конфлюентних зв'язків, які впливають на розмиття особистісних меж, розвиток автономності дитини та її здатності до самостійного прийняття рішення. Проаналізовано вплив інклюзивного простору, який, окрім створення позитивних можливостей для соціалізації та розвитку дитини, може спричиняти додаткові емоційні виклики для батьків та дітей, особливо у разі недостатньо збалансованої підтримки, що підвищує ризик формування надмірної залежності у взаєминах.

Зосереджено увагу на розробці рекомендацій для гармонізації взаємодії між батьками і дітьми. Запропоновано психологічні підходи для зменшення проявів конфлюенції, включаючи сімейну терапію, індивідуальне консультування та розвиток навичок самостійності у дітей. Практичне значення дослідження полягає у створенні адаптованих програм психологічної підтримки, які сприятимуть гармонійному розвитку дітей та ефективній інтеграції в інклюзивне середовище.

Ключові слова: конфлюенція, інклюзивне середовище, батьківсько-дитячі відносини, адаптація, особистісні межі.

Постановка проблеми. Сучасні соціальні та освітні реформи активно спрямовані на розвиток інклюзивного середовища, яке забезпечує новий рівень можливостей для дітей з особливими освітніми потребами. Попри позитивні зміни, такі як розширення доступу до освіти та інтеграція дітей у соціум, інклюзивна освіта створює нові виклики як для дітей, так і для їх батьків. Одним із таких викликів є феномен конфлюенції, який в умовах інклюзії може значно посилюватися через високий рівень емоційної залученості батьків у процес адаптації дитини. Це часто призводить до злиття особистісних меж між батьками та дітьми, що, хоча й забезпечує підтримку, водночас обмежує розвиток самостійності дитини. У сучасному суспільстві, де автономність особистості ознаменована ключовими цінностями, такі процеси заслуговують на окрему увагу.

Значущість вивчення цієї теми посилюється тим, що конфлюенція здатна впливати не лише на адаптацію дитини до інклюзивного середовища, але й на її подальший особистісний розвиток, здатність до самовираження та соціальної інтеграції. Для батьків це може стати джерелом надмірної емоційності, посилення тривожності та почуття провини за труднощі дитини. У контексті сучасних тенденцій до створення безпечних і підтримуючих умов для всіх учасників інклюзивного процесу, розуміння механізмів конфлюенції та розробка ефективних психологічних інтервенцій є актуальним завданням, спрямованим на гармонізацію взаємодії у родині та забезпечення здорового розвитку дітей.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз феномену конфлюенції і проблеми організації інклюзивної освіти є однією з актуальних тем сучасної психології і розглядається як зарубіжними, так і українськими

вченими в різних аспектах. Значна увага приділяється концепціям особистісної автономії, емоційної незалежності та проблемі взаємовідносин між батьками та дітьми в умовах інклюзії.

J. Allan, M. Ainscow та L. Florian (2003), проаналізували теоретичні основи організації інклюзивного середовища, що підтримує автономію дітей з особливими освітніми потребами та створює можливості для їх соціалізації та самореалізації. Українські вчені, зокрема В. Бондар та А. Колупаєва, розглядають особливості емоційних поведінкових реакцій, які спостерігаються у батьків та дітей під час включення в інклюзивне середовище, зокрема прояви конфлюенції, які часто стають перепоною на шляху до розвитку самостійності учня.

У контексті розвитку психологічної підтримки в інклюзивному освітньому просторі, В. Засенко та Т. Сак зосереджуються на побудові емоційно безпечного середовища, яке сприяє автономному розвитку учнів. Дослідження вчених підкреслюють важливість формування здорових меж у взаєминах батьків та дітей, що запобігає розвитку психічного злиття.

Сучасні тенденції в дослідженнях інклюзивних просторів вказують на необхідність інтегративного підходу, який охоплює міждисциплінарну інтеграцію — освіту, психологію, соціальні служби, виховання дітей. На думку, Р. Сігмана та Т. Лормана, саме такий підхід забезпечує ефективну адаптацію дітей в інклюзивному середовищі та сприяє їх особистісному розвитку, знижуючи ризик формування конфлюентних зв'язків та емоційного симбіозу.

Мета статті – аналіз конфлюенції як психологічного феномену у взаємодії батьків і дітей під час їх включення в інклюзивний освітній простір.

Основними завданнями даного дослідження є:

- визначити концептуальні основи конфлюенції як психологічного явища;
- проаналізувати особливості формування конфлюентних зв'язків у відносинах батьків і дітей в умовах інклюзивної освіти;
- розробити рекомендацій щодо психологічної підтримки батьків і дітей для мінімізації негативних наслідків конфлюенції та сприяння розвитку автономії дитини.

Виклад матеріалу дослідження. Теоретичні основи терміна «конфлюенція» закладені у гештальт-терапії, що означає стан емоційного і психологічного злиття, при якому особисті межі між людьми стираються або повністю зникають (Perls, 1973). Вперше концепція злиття пояснювала процес обмеження здатності індивіда функціонувати самостійно, коли людина «зливається» з іншою і втрачає свою ідентичність у відносинах. Сьогодні це явище розглядається більш широко у сімейній психології, зокрема у батьківсько-дитячих взаємовідносинах.

Сучасне розуміння конфлюенції акцентує увагу на її амбівалентності: по-перше вона може забезпечити глибокий рівень емоційної підтримки та швидкості, по-друге накладає обмеження на індивідуальний розвиток і автономію особи (Siegel, 2012). Bowlby (1982) у своїх теоріях прив'язаності, розглядає цей феномен як двоїстий, такий, що потребує балансування між собою та забезпечення збереження особистих меж.

Конфлюенція діє через комплекс когнітивних, емоційних та поведінкових механізмів, які укріплюють злиття між індивідами. З когнітивної точки зору, конфлюентні зв'язки проявляються у ототожненні думок, цінностей і потреб іншої особи з власними. Це явище можна спостерігати у дітей, які часто вважають думки та бажання своїх батьків власними, втрачаючи здатність до самостійного мислення (Fonagy et al., 2002).

Емоційна конфлюенція проявляється через сильну залежність від схвалення іншої особи, страху втрати близькості, які можуть породжувати тривожність та уникнення ситуацій, які вимагають від дитини самостійності (Baumeister & Leary, 1995). У поведінковому аспекті конфлюенція часто проявляється у формах надмірної опіки або контролю, особливо з боку батьків, які сприймають потреби дитини як продовження власних. Це створює своєрідний «емоційний симбіоз», який пригнічує ініціативність і розвиток самостійної активності дитини.

Конфлюенція впливає на формування особистості, часто обмежуючи розвиток автономії та здатності до самостійного прийняття рішень. Наприклад, дослідження Winnicott (1965) вказують на важливість розвитку «достатньо доброго середовища», яке дозволяє дитині поступово сформувати власну

ідентичність без надмірного тиску з боку батьків. В умовах конфлюенції дитина може зіштовхнутися з труднощами у визначенні власних бажань, інтересів та меж, що призводить до недостатньо розвиненої саморегуляції та низької здатності до адаптації.

Цей феномен також впливає на нервову стабільність особистості, збільшуючи ризик розвитку тривожних та депресивних станів, після чого особа постійно відчуває необхідність відповідати очікуванням іншої людини (Ryan & Deci, 2000). В результаті, в умовах конфлюенції індивіди можуть зіштовхнутися з труднощами у побудові здорових стосунків та реалізації свого особистісного потенціалу.

Відносини між батьками і дітьми є основою, на якій формується ідентичність дитини. У перші роки життя розвиваються первинні прив'язаності, які забезпечують дитині відчуття безпеки та сприяють її здатності до самостійного функціонування. Відповідно до теорії прив'язаності Дж. Булбі (1982) та М. Ейнсворт (1978), міцний зв'язок між дитиною і батьками створює основу для подальшого розвитку дитини. Але такий зв'язок може призвести до проблеми, якщо батьки здійснюють суворий контроль або опіку. У разі злиття батьки можуть підсвідомо поєднувати свій характер з особистістю своєї дитини, створюючи дуже міцні емоційні зв'язки.

Конфлюенція у відносинах між батьками і дітьми часто формується через психологічні механізми, одним із ключових механізмів є *проекція*, коли батьки приписують власні бажання та нереалізовані амбіції дитині, очікуючи від неї реалізації цих прагнень. Проекція спостерігається, коли дитина розглядає бажання батьків як свої, втрачаючи зв'язок із власними істинними потребами (Siegel & Hartzell, 2013).

Ще одним механізмом є *емоційна напруженість* — батьки надмірно включені до емоційного переживання дитини, що призводить до симбіотичної взаємодії, де дитина відчуває, що її відчуття повністю залежать від батьківської реакції. Цей механізм створює ілюзію незамінності, батьки почуваються відповідальними за емоційний стан дитини і, навпаки, дитина втрачає здатність відчувати емоції без втручання батьків (Baumrind, 1991).

Психологічні дослідження показують, що конфлюенція може порушувати формування особистісної ідентичності дитини та ускладнювати процес сепарації — важливий етап розвитку, в якому дитина вчиться усвідомлювати себе як окрему особистість. Winnicott (1965) зазначав, що для здорового розвитку дитини важливо, щоб вона поступово відокремлювалася від батьків, формуючи власне «Я». Проте у випадку конфлюенції цей процес ускладнюється: дитина продовжує сприймати себе як невід'ємну частину батьків, що заважає розвитку її самостійності та ідентичності.

Сучасні дослідження показують, що конфлюенція може мати серйозні довгострокові наслідки, зокрема підвищувати ризик розвитку тривожних і депресивних розладів у дорослому віці. Особистість, яка зазнала впливу конфлюенції, часто шукає зовнішнього підтвердження власної значущості (Ryan & Deci, 2000). Відсутність належної сепарації може привести до соціальної тривожності та труднощів у побудові здорових стосунків, після чого особистість фактично має спотворене уявлення про межі міжособистісних відносин.

Зазначені ризики особливо актуальні в інклюзивному освітньому середовищі, де інтенсивна взаємодія між батьками та дітьми може посилювати конфлюентні зв'язки, впливаючи на процеси соціальної інтеграції та розвитку автономії дитини. Інклюзивний освітній простір спрямований на забезпечення рівних можливостей дітей з особливими освітніми потребами, створюючи умови для їх соціальної інтеграції та індивідуального розвитку. Він забезпечує фізичну доступність, адаптацію навчальних програм, емоційну та психологічну підтримку для учнів, а також залучення їх батьків до процесу навчання (Колупаєва, 2009). Ми вважаємо, що у такому середовищі батьки, разом з педагогами і психологами, відіграють важливу роль у підтримці дитини, що підсилює їх вплив і може сприяти формуванню конфлюентних зв'язків. В інклюзивному просторі відносини між батьками та дітьми можуть стати ще більш тісними, адже батьки часто виступають посередниками між дитиною та освітньою системою, що збільшує їхню залученість і вплив на дитячий досвід у закладі освіти.

В інклюзивному освітньому просторі виділяємо наступні чинники, які можуть сприяти конфлюенції у відносинах між батьками та дітьми.

1. *Роль соціальної підтримки* – інклюзивне освітнє середовище забезпечує систему соціальної підтримки, яка включає вчителів, психологів, соціальних працівників та інших фахівців, які співпрацюють з дитиною та її батьками. Така підтримка сприяє адаптації дитини до нових умов, проте водночас може посилювати емоційну залежність дитини від батьків, які стають основним посередником між дитиною та фахівцями, що може обмежувати можливості дитини до самостійного освоєння нового досвіду (Засенко, 2010).

2. *Групова динаміка* – у рамках інклюзивного класу групова активність та інтерактивні форми навчання створюють умови для соціальної взаємодії, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини. Діти, які стикаються з труднощами у нових соціальних ситуаціях, часто шукають додаткову опору у батьках, що перешкоджає їхній здатності самостійно долати соціальні виклики (Клименюк, 2009).

3. *Спільний досвід включення в освітній процес* – адаптація до інклюзивного освітнього простору вимагає від батьків і дітей спільного виконання низки завдань, таких як організація навчального процесу, освоєння нових вимог і взаємодія з фахівцями. Такий спільний досвід формує глибокий емоційний зв'язок, що може сприяти виникненню конфлюенції. Батьки, які активно залучаються до навчального процесу дитини, часто несвідомо обмежують її можливості для самостійного вирішення проблеми, що ускладнює розвиток автономії та формування особистісної ідентичності (Колупаєва, Данилюк, 2015).

Відмінність між загальноосвітнім та інклюзивним освітнім середовищем виникає на рівні залученості батьків до процесу навчання та адаптації дитини. У загальноосвітньому середовищі дитина має більше можливостей для подальшого розвитку самостійності, виконання навчальних завдань та покращення соціальної ситуації розвитку. Натомість в інклюзивному середовищі, яке адаптоване до особливих освітніх потреб дітей, значно зростає залученість батьків до процесу адаптації. Батьки часто беруть на себе відповідальність за створення сприятливих умов для навчання та взаємодії дитини, що може призвести до емоційний проявів та конфлюентних зв'язків (Власенко, 2017). Такий вплив, хоч і спрямований на підтримку дитини, проте може обмежити її здатність до самостійного вирішення завдань і стати перепоною на шляху до формування особистісної зрілості, ускладнюючи процес відокремлення від батьків.

Таким чином, інклюзивне освітнє середовище створює додаткові емоційні виклики для батьків дітей з особливими освітніми потребами. Як зазначає Колупаєва (2018), батьки часто переживають підвищений рівень тривожності через невизначеність майбутніх перспектив дитини, а також почуття провини за її труднощі у навчанні та соціалізації. Такі переживання посилюють потребу батьків у контролі ситуації та посиленому залученні до освітнього процесу, що сприяє формуванню конфлюенції. Постійна напруга та емоційний дискомфорт, пов'язані із забезпеченням сприятливих умов дитини, можуть призвести до емоційного виснаження батьків.

Ми вважаємо, що з метою запобігання емоційного виснаження батьків та зниження рівня їх тривожності необхідно забезпечити професійну психологічну підтримку, яка допоможе батькам усвідомити межі власної відповідальності та дозволить зосередитись на розвитку самостійності у дитини.

Діти, які перебувають у конфлюентних стосунках з батьками, частіше стикаються з труднощами адаптації в інклюзивному просторі. Вони мають менше можливостей для самостійного прийняття рішень та розвитку соціальних навичок, що може призвести до формування залежної поведінки. За даними досліджень Власенко (2017), такі діти виявляють високий рівень тривожності при взаємодії з однолітками, що ще більше підсилює їхню залежність від батьківської підтримки. Відсутність можливості самостійно взаємодіяти з соціальним середовищем перешкоджає розвитку самоідентичності та сприяє виникненню труднощів у визначенні власних цінностей і переконаннях.

На нашу думку, особливу увагу слід приділити розробці програми, спрямованій на розвиток навичок самостійності у дітей в інклюзивних умовах, яка включатиме тренінги соціальний навичок, ситуаційні ігри та завдання, які стимулюватимуть дітей із особливими освітніми потребами приймати рішення самостійно. Наприклад, організація практичних занять з адаптації до побутових чи навчальних ситуацій дозволяє дітям брати відповідальність за власні дії. Надання можливостей для самостійних дій, навіть із мінімальним ризиком помилки, сприятиме формуванню впевненості у своїх силах та створенню чіткої особистісної

ідентичності.

Соціально-психологічні дослідження показують, що конфлюентні зв'язки між батьками та дітьми сприяють формуванню емоційного симбіозу. У таких відносинах особистісні межі дитини стають розмитими, що ускладнює розвиток її автономності (Засенко, 2010). Це перешкоджає здатності дитини самостійно вирішувати завдання та приймати рішення, оскільки вона залежить від батьків у вирішенні емоційних і соціальних питань. У подальшому це може викликати труднощі в адаптації до нових умов і формуванні міжособистісних відносин. Ryan і Deci (2000) відзначають, що обмеження автономії в дитинстві створює передумови для соціальної незрілості, що ускладнює побудову здорових стосунків у дорослому віці.

Ми вважаємо, що корекція конфлюенції в інклюзивному освітньому середовищі потребує цілеспрямованого підходу, що врахує потреби як дітей, так і батьків. Одним із найефективніших методів є групова психотерапія, яка дозволяє учасникам працювати над усвідомленням особистісних меж, вчитися розпізнавати та виражати свої почуття. Групова терапія для батьків і дітей підвищує усвідомлення власної автономії в рамках соціальної взаємодії (Ялом, 2005). Досвід інших учасників допоможе батькам зменшити рівень тривожність та віднайти здорові шляхи підтримки своїх дітей.

Сімейна терапія також відіграє ключову роль у корекції конфлюенції, адже дає можливість оцінити та модифікувати батьківсько-дитячі взаємини, що призводять до емоційного злиття. Згідно з дослідженнями Minuchin (1993), робота над сімейною структурою, дає можливість кожному члену родини усвідомити власну роль і межі, що сприяє побудові конструктивних взаємовідносин.

Когнітивно-повідінковий підхід ефективний у корекції індивідуальних поведінкових реакцій, таких як страх самостійності у дітей та посилений контроль у батьків. Завдяки техніці когнітивної реструктуризації можна розвивати навички самостійного мислення, а батькам — змінити негативні автоматичні думки, пов'язані з тривожністю дитини (Beck, 2011).

В інклюзивному середовищі методи корекції повинні бути адаптованими до конкретних потреб учасників. Одним із таких методів є індивідуальне консультування, яке спрямоване на розвиток у дитини навичок самостійності та адаптації до соціальної ситуації без підтримки дорослого. Практика рольових ігор та симуляцій соціальних ситуацій дозволяє дитині навчитися ефективно діяти в нових умовах, зменшуючи рівень злиття із батьками.

У роботі з батьками необхідно формувати розуміння важливості процесу здорової сепарації, яка сприяє розвитку самостійності дитини та її психологічної автономії. Ефективним інструментом є техніка позитивного підкріплення, яка допомагає батькам усвідомити можливості дитини справлятися із завданнями самостійно. Наприклад, регулярне обговорення досягнень дитини, аналіз її прогресу у виконанні нових завдань, а також об'єктивна оцінка її успішності сприяють зниженню батьківської тривожності та створюють передумови для більшої довіри до дітей.

Робота з дітьми зосереджується на розвитку впевненості у власних силах і навичок самостійного прийняття рішень. Це забезпечує допомогу у визначенні власних цілей, інтересів та уподобань, що сприяє формуванню у дитини чіткої особистісної ідентичності. Важливим завданням є навчання дітей з особливими освітніми потребами розпізнавати та управляти власними емоціями, незалежно від емоційного стану батьків. Це сприяє розвитку психологічної стійкості дитини та її «Я».

Особливу увагу слід приділити створенню безпечного освітнього простору, який забезпечує умови для розвитку самостійності та незалежності дитини. Такий підхід, на нашу думку, дозволить дитині з особливими освітніми потребами усвідомити свої реальні можливості, знизити рівень злиття та подолати наслідки конфлюентного зв'язку, сприяючи гармонійній адаптації в інклюзивному середовищі.

Висновки. Аналіз феномену конфлюенції в контексті інклюзивного освітнього середовища показав, що ефективність його організації залежить від усвідомлення та врахування психологічних аспектів взаємодії між батьками та дітьми. Важлива роль відводиться розвитку самостійності у дітей, зниження рівня емоційної залежності від батьків та створення умов для здорової сепарації.

З психологічної точки зору, поліпшення інклюзивного простору вимагає формування емоційно безпечного середовища, що підтримує розвиток автономії дитини. Це включає індивідуалізацію психологічної підтримки, навчання соціальним навичкам та формування усвідомлення особистих кордонів

дитини та батьків. Також необхідно знизити рівень батьківської тривожності, навчаючи ефективним стратегіям виховання.

Отже, ефективне функціонування інклюзивного середовища потребує комплексного підходу, який враховує як фізичні, так і психологічні потреби його учасників. Таким чином можна забезпечити гармонійний розвиток дитини, мінімізувати негативний вплив конфлюенції та сприяти соціальній інтеграції всіх учасників інклюзивного процесу, що сприятиме формуванню інклюзивного суспільства, яке підтримує особистісний розвиток кожного часника.

Список використаних джерел:

1. **Allan, J., Booth, T., & Ainscow, M.** (2003). The inclusive classroom: Promoting equality in education. Routledge. **2. Baumeister, R. F., & Leary, M. R.** (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin, 117*(3), 497–529. https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497 **3. Bowlby, J.** (1982). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment. Basic Books. **4. Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L., & Target, M.** (2002). Affect regulation, mentalization, and the development of the self. Other Press. **5. Minuchin, S.** (1993). Family therapy techniques. Harvard University Press. **6. Perls, F. S.** (1973). Gestalt therapy verbatim. Real People Press. **7. Ryan, R. M., & Deci, E. L.** (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68–78. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68 **8. Siegel, D. J.** (2012). The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are. Guilford Press. **9. Siegel, D. J., & Hartzell, M.** (2013). Parenting from the inside out: How a deeper self-understanding can help you raise children who thrive. TarcherPerigee. **10. Winnicott, D. W.** (1965). The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development. International Universities Press. **11. Yalom, I. D.** (2005). The theory and practice of group psychotherapy (5th ed.). Basic Books. **12. Засенко, В. В.** (2010). Особливості формування інклюзивного середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Київ: Інститут спеціальної педагогіки. **13.Клименюк, О. О.** (2009). Емоційна підтримка в інклюзивній освіті: Проблеми та шляхи вирішення. *Психологія і суспільство, 4*(1), 25–32. **14. Колупаєва, А. А.** (2009). Інклюзивна освіта: Реалії та перспективи. Київ: Педагогічна думка. **15. Колупаєва, А. А., & Данилюк, О. О.** (2015). Розвиток інклюзивної освіти в Україні: Проблеми та перспективи. Київ: Педагогічний інститут.

References:

1. **Allan, J., Booth, T., & Ainscow, M.** (2003). *The inclusive classroom: Promoting equality in education*. Routledge. **2. Baumeister, R. F., & Leary, M. R.** (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin, 117*(3), 497–529. https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497 **3. Bowlby, J.** (1982). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books. **4. Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L., & Target, M.** (2002). *Affect regulation, mentalization, and the development of the self*. Other Press. **5. Minuchin, S.** (1993). *Family therapy techniques*. Harvard University Press. **6. Perls, F. S.** (1973). *Gestalt therapy verbatim*. Real People Press. **7. Ryan, R. M., & Deci, E. L.** (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68–78. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68 **8. Siegel, D. J.** (2012). *The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are*. Guilford Press. **9. Siegel, D. J., & Hartzell, M.** (2013). *Parenting from the inside out: How a deeper self-understanding can help you raise children who thrive*. TarcherPerigee. **10. Winnicott, D. W**. (1965). *The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development*. International Universities Press. **11. Yalom, I. D.** (2005). *The theory and practice of group psychotherapy* (5th ed.). Basic Books. **12. Zasenko, V. V.** (2010). *Features of the formation of an inclusive environment for children with special educational needs*. Kyiv: Institute of Special Pedagogy [in Ukrainian]. **13.Klymenyuk O. O.** (2009). Emotional support in inclusive education: Problems and solutions. *Psychology and Society, 4*(1), 25–32 [in Ukrainian]. **14. Kolupayeva, A. A.** (2009). *Inclusive education: Realities and prospects*. Kyiv: Pedagogical Thought [in Ukrainian]. **16. Kolupayeva, A. A., & Danylyuk, O. O.** (2015). *Development of inclusive education in Ukraine: Problems and perspectives*. Kyiv: Pedagogical Institute [in Ukrainian].

Rudenko L., Rozvad A. Confluence as a psychological phenomenon.

The article explores the phenomenon of confluence as a psychological construct in parent-child interactions during

adaptation to an inclusive educational environment. It examines the mechanisms underlying the formation of confluent bonds, which affect the blurring of personal boundaries, the development of a child's autonomy, and their ability to make independent decisions. The study analyzes the impact of the inclusive environment, which, while providing positive opportunities for the child's socialization and development, can also pose additional emotional challenges for both parents and children. These challenges are particularly pronounced in cases of insufficiently balanced support, increasing the risk of excessive dependency in relationships.

Attention is focused on developing recommendations to harmonize parent-child interactions. The study proposes psychological approaches to reduce manifestations of confluence, including family therapy, individual counseling, and fostering children's independence skills. The practical significance of the research lies in the creation of tailored psychological support programs aimed at promoting the harmonious development of children and their effective integration into the inclusive environment.

Keywords: confluence, inclusive environment, parent-child relationships, adaptation, personal boundaries

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2024.47.15
УДК 159.923

Г.Т.Каландія
kalandiyagela@gmail.com
https://orcid.org/0009-0000-9238-3405

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ТА ПОДОЛАННЯ ВТРАТИ ЗОРУ В ДОРОСЛОМУ ВІЦІ

Проблеми психічного здоров'я, пов'язані з тривогою та депресією, є однією із складних проблем українського суспільства. Такий стан людей частіше призводить до виникнення депресивних станів, особливо у людей, які втрачають зір. Метою статті є висвітлення психологічних аспектів переживання та подолання втрати зору в дорослому віці. Розглянуто особливості емоційних, когнітивних та поведінкових реакцій на втрату зору, а також процес адаптації до нових умов життя. Проаналізовано фактори, що впливають на успішність адаптації, включаючи особистісні характеристики, соціальну підтримку та доступність реабілітаційних ресурсів. Виявлено стадії адаптаційного процесу та описано специфіку кожної з них. Особлива увага приділена ролі компенсаторних механізмів у формуванні нової самосвідомості осіб з набутими порушеннями зору. Обґрунтовано необхідність індивідуального підходу в психологічній підтримці та реабілітації. Розглянуто значення соціальної інтеграції та професійної реалізації для успішного подолання психологічних наслідків втрати зору.

Отримані дані мають важливе значення для розробки програм психологічної допомоги та реабілітації осіб, які втратили зір у дорослому віці.

Ключові слова: втрата зору, психологічна адаптація, компенсаторні механізми, психологічна підтримка, реабілітація, соціальна інтеграція.

Актуальність дослідження. Втрата зору в дорослому віці є комплексною проблемою, що охоплює не лише медичні, але й глибокі психологічні та соціальні аспекти. Проблема набуває особливої актуальності в сучасному українському суспільстві з огляду на постійне зростання кількості людей з порушеннями зору, що додатково ускладнюється наслідками військової агресії проти України.

На відміну від осіб, народжених з порушеннями зору, дорослі, які втрачають зір, стикаються з необхідністю кардинальної перебудови свого життя, що часто призводить до глибокої психологічної кризи. Така ситуація ускладнюється тим, що втрата зору часто супроводжується втратою роботи, зміною соціального статусу та трансформацією міжособистісних відносин, створюючи додаткове психологічне навантаження. В умовах війни ці проблеми посилюються через загальну нестабільність, економічні труднощі та обмежений доступ до медичних послуг у деяких регіонах країни.

Важливо зазначити, що кожен випадок втрати зору в дорослому віці є унікальним та створює додаткові виклики для розробки універсальних методів психологічної підтримки. Особливої уваги